

Náhrada nákladů řízení podle úspěchu ve věci

Jestliže odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí bral zřetel výlučně na skutečnost částečného úspěchu ve věci, přičemž se již nezabýval stěžejní odvolací námitkou směřující proti nepoužití ustanovení § 142 odst. 3 o. s. ř., vykazuje napadené rozhodnutí odvolacího soudu prvky nerespektování obecných principů soudního uvážení.

(Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 13.8.2013, sp.zn. II.ÚS 157/13)

Ústavní soud rozhodl ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky Š.B., právně zastoupené Mgr. J.S., advokátem se sídlem v P., proti výroku II. rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích ze dne 9. října 2012 sp. zn. 23 Co 264/2012, za účasti Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích, jako účastníka řízení, tak, že rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích ze dne 9. října 2012 sp. zn. 23 Co 264/2012 výrokem II. byla porušena základní práva stěžovatelky podle čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích ze dne 9. října 2012 sp. zn. 23 Co 264/2012 ve výroku II. se ruší.

Z odůvodnění

I.

Vymezení věci

1. Ústavní stížností, vycházející z ustanovení § 72 a násl. zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), a splňující předepsané náležitosti, stěžovatelka navrhla, aby Ústavní soud zrušil v záhlaví uvedené rozhodnutí obecného soudu v uvedeném rozsahu, neboť jím mělo dojít k porušení jejich ústavně zaručených základních práv. Stěžovatelka tvrdila, že bylo porušeno její právo na spravedlivý proces a rovnost účastníků v soudním řízení garantované čl. 36 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

2. Stěžovatelka tvrdila, že obecný soud po svévolné interpretaci obecně závazných právních předpisů vydal rozsudek, který je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti. Odvolací soud bezdůvodně změnil výrok II. nalézacího soudu, kterým jí byla přiznána náhrada nákladů řízení ve výši 187 147 Kč tak, že žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů řízení.

3. Dále stěžovatelka poukázala na to, že pokud obecné soudy vyhověly její žalobě a uložily žalovanému Statutárnímu městu Pardubice uhradit jí částku 319 286,50 Kč z titulu náhrady škody vzniklou snížením tržeb a zaplacením úroků z úvěru, měl jí odvolací soud přiznat i nárok na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně správně rozhodl, že stěžovatelce náleží náhrada nákladů řízení dle ustanovení § 142 odst. 3 o. s. ř., kdy účastníci řízení měli stejný úspěch, rozhodnutí záviselo na úvaze soudu.

4. Stěžovatelka v ústavní stížnosti navrhla, aby rozhodnutí napadené ústavní stížností bylo ve výroku

II. Ústavním soudem zrušeno, neboť obecný soud porušil její základní práva a dospěl tak k nesprávnému vyhodnocení důkazů a následně vydal nespravedlivý rozsudek.

II.

Průběh řízení před Ústavním soudem

5. Ústavní soud si za účelem tohoto řízení vyžádal spis vedený u Okresního soudu v Pardubicích sp. zn. 10 C 136/99.

6. Ústavní soud podle ustanovení § 42 odst. 4 a § 76 odst. 1, 2 zákona o Ústavním soudu vyzval účastníka řízení, předsedu senátu 23 Co Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích, aby se k ústavní stížnosti vyjádřil.

7. K uvedené výzvě poskytl své vyjádření účastník řízení, který vyslovil přesvědčení, že v jeho postupu nemohou být shledány prvky libovůle a nemohlo dojít k extrémnímu porušení práva na spravedlivý proces stěžovatelky. Poukázal na obsah obsírného odůvodnění napadeného rozhodnutí, ze kterého vyplývají podrobné úvahy, které vedly k aplikaci procesní zásady vyplývající z ustanovení § 142 odst. 2 o. s. ř. Považuje za správné, v souladu s právní úpravou a konstantní soudní praxí, že zahrnul všechny předchozí fáze řízení do jednoho celku a dle procesního výsledku stran rozhodl o nákladech řízení (odkázal na Komentář k Občanskému soudnímu řádu CH Beck, autorů Drápal, Bureš a kol., 1. vydání, 2009, na straně 1794, předposlední odstavec).

8. Dále vyslovil přesvědčení, že tvrzení stěžovatelky o porušení jejích práv nedosahuje ústavního rozměru a vznesl návrh, aby Ústavní soud ústavní stížnost omítl jako zjevně nedůvodnou.

9. Stěžovatelce bylo zasláno vyjádření účastníka řízení na vědomí. Stěžovatelka na toto vyjádření ve stanovené lhůtě nereagovala.

10. Vzhledem k tomu, že k objasnění věci není třeba nařizovat ústní jednání, neboť v tomto směru jsou plně postačující písemná vyjádření účastníků řízení a obsah vyžádaného spisu, rozhodl Ústavní soud ve věci podle § 44 zákona o Ústavním soudu, ve znění novely provedené zákonem č. [404/2012](#) Sb., bez jeho konání.

III.

Posouzení přípustnosti a včasnosti ústavní stížnosti

11. Předtím, než mohl Ústavní soud přistoupit k věcnému projednání ústavní stížnosti, musel se zabývat otázkou, zda jsou k tomu splněny všechny zákonem stanovené předpoklady.

12. Včas podanou ústavní stížností se stěžovatelka domáhala zrušení shora citovaného rozhodnutí odvolacího soudu, který výrokem II. zrušil rozhodnutí nalézacího soudu, kterým jí byla přiznána náhrada nákladů řízení ve výši 187 147 Kč. Odvolací soud rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů řízení. Tvrdila, že tímto pravomocným rozhodnutím byla porušena její ústavně zaručená základní práva zakotvená v člancích 36 odst. 1 a 37 odst. 2 Listiny.

13. Stěžovatelka se domnívala, že pokud obecné soudy vyhověly její žalobě a uložily žalovanému Statutárnímu městu Pardubice stěžovatelce uhradit částku 319 286,50 Kč z titulu náhrady škody vzniklou snížením tržeb a zaplacením úroků z úvěru, měl jí odvolací soud přiznat i nárok na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně rozhodl, že stěžovatelce náleží náhrada nákladů řízení dle ustanovení § 142 odst. 3 o. s. ř., kdy účastníci řízení měli stejný úspěch.

IV.

Vlastní posouzení

14. Ústavní soud se seznámil s argumentací stěžovatelky, vyjádřením účastníka řízení a obsahem příslušného spisu, načež dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

15. Ústavní soud v první řadě považuje za nutné konstatovat, že v souladu s čl. 83 Ústavy je jeho posláním ochrana ústavnosti, především ochrana práv a svobod zaručených akty ústavního pořádku, zvláště pak Listinou. I když toto široce pojaté vymezení ochrany ústavnosti nevyčerpává úlohu a funkce, jimiž je Ústavní soud obdařen, a které plní v rámci ústavního systému České republiky, znamená však, že při incidenční kontrole ústavnosti, tedy v procesu rozhodování o ústavních stížnostech dle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, neposuzuje a ani posuzovat nemůže otázku možného porušení práv fyzických a právnických osob, která vyplývají z práva podústavního, neboť především k tomu jsou povolány soudy obecné (čl. 90 Ústavy). Do rozhodovací činnosti obecných soudů je tudíž Ústavní soud oprávněn a povinen zasáhnout jen tehdy, jestliže porušením jednoduchého práva došlo současně i k porušení základního práva nebo svobody, například ústavně nekonformní aplikací pramene práva nebo jeho ústavně nekonformní exegesí. Je tak oprávněn a povinen ověřit, zda v souvislosti s řízením, které předcházelo napadenému soudnímu aktu, byly dodrženy ústavní limity, zejména jestli v důsledku svévole nedošlo k extrémnímu vybočení z nich. Otázkou svévole se přitom Ústavní soud zabývá dosti podrobně ve své judikatuře a ustáleně její pojem vykládá v obecné poloze jako extrémní nesoulad právních závěrů s provedenými skutkovými a právními zjištěními (viz nálezy sp. zn. III. ÚS 138/2000 ze dne 29. 3. 2001 (N 53/21 SbNU 451), nálezy sp. zn. III. ÚS 303/04 ze dne 10. 3. 2005 (N 52/36 SbNU 555), nálezy sp. zn. III. ÚS 351/04 ze dne 24. 11. 2004 (N 178/35 SbNU 375), nálezy sp. zn. III. ÚS 606/04 ze dne 15. 9. 2005 (N 177/38 SbNU 421), nálezy sp. zn. III. ÚS 151/06 ze dne 12. 7. 2006 (N 132/42 SbNU 57), nálezy sp. zn. IV. ÚS 369/06 ze dne 7. 11. 2006 (N 206/43 SbNU 303), nálezy sp. zn. III. ÚS 677/07 ze dne 1. 11. 2007 (N 179/47 SbNU 371), aj., dostupné na <http://nalus.usoud.cz>).

16. Ve své rozhodovací činnosti Ústavní soud setrvale zdůrazňuje, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti a nikoliv "běžné" zákonnosti, a není tedy povolán k přezkumu správnosti aplikace podústavního práva. Může tak činit jen tehdy, jestliže současně shledá porušení základního práva či svobody, protože základní práva a svobody vymezují nejen rámec normativního obsahu, ale také rámec interpretace a aplikace norem podústavního práva. Svévole při aplikaci (např. nerespektování kogentní normy) anebo interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (např. přepjatý právní formalismus), pak znamenají porušení základního práva či svobody (např. sp. zn. I. ÚS 558/01 ze dne 25. 11. 2003, N 136/31 SbNU 205; aj.).

17. Předmětem ústavněprávního posouzení v dané věci je otázka, zda odvolací soud při rozhodování o nákladech řízení mezi účastníky neaplikoval ustanovení § 142 odst. 2 o. s. ř. svévolným způsobem, v jehož důsledku došlo k porušení práv stěžovatelky garantovaných čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny.

18. K naplnění jednoho z účelů soudní jurisdikce, totiž požadavku "spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchovy k zachování zákonů ... k úctě k právům jiných osob" obsaženého v § 1 o. s. ř., je z hlediska imperativu ústavněprávních limitů spravedlivého procesu garantovaného čl. 36 odst. 1 Listiny zcela nezbytné, aby výsledek rozhodovací činnosti obecných soudů nejen odpovídal zákonu v meritu věci, ale aby také odůvodnění vydaných rozhodnutí ve vztahu k procesním normám odpovídalo kardinálními kritérii "stanoveného postupu" [srov. např. nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 176/96 ze dne 26. 9. 1996 (N 89/6 SbNU 151)].

19. Vztáhnuv shora uvedené obecné principy na projednávaný případ, dospěl Ústavní soud k závěru,

že postup odvolacího soudu vedoucí k vydání napadených náhradově nákladových výroků lze označit za nespravedlivý. Jmenovaný soud dospěl na základě konkrétních skutečností k úsudku, že v projednávaném případě bylo namístě zohlednit fakt, že řízení bylo zahájeno dne 2. srpna 1999 k návrhu stěžovatelky, proti žalovanému i vůči žalovaným V.s., a.s. Hradec Králové. Stěžovatelka se domáhala, aby jí společně a nerozdílně nahradili škodu ve výši 638 573 Kč s přísl., která jí vznikla při podnikání v souvislosti s rekonstrukcí ulice v místě podnikání a ve zbytečně zaplacených úrocích z kontokorentního úvěru.

20. Žaloba stěžovatelky nebyla shledána důvodnou vůči V.s., a.s. Hradec Králové a byla zamítnuta rozsudkem Okresního soudu v Pardubicích ze dne 21. června 2001 (10 C 136/99-126). Majetková újma v té části, v níž taková škoda byla způsobena samotnou uzavírkou, nezakládala od počátku odpovědnostní vztah. To vyplývá z předchozích závěrů soudů, podle nichž, jsou-li v souvislosti s opravami či rekonstrukcemi uzavírány pozemní komunikace, neodškodňují se nepříznivé důsledky uzavírek pro jejich uživatele či další osoby. Se samotnou existencí uzavírky, se stavebními pracemi a v důsledku toho ztíženým přístupem do provozovny stěžovatelka nemohla od počátku spojovat svůj nárok na náhradu škody (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. března 2008 sp. zn. 25 Cdo 1905/2005 č. l. 282). Stěžovatelka v řízení prokázala toliko příčinnou souvislost ve vztahu mezi porušením povinnosti a zaplacenými úroky z kontokorentního úvěru, který musela čerpat z důvodu výrazného poklesu tržeb. Úvěr ve výši 700 000 Kč stěžovatelka čerpala v průběhu doby rekonstrukčních prací na komunikaci před její provozovnou, a to na výplaty mezd, sociální pojištění, zdravotní pojištění, tento nárok byl obecnými soudy uznán opodstatněný a odpovídající okolnostem případu.

21. Odvolací soud v napadeném výroku II. rozsudku dospěl k závěru, že přílehavější při rozhodování o nákladech řízení je aplikace ustanovení § 142 odst. 2 o. s. ř., kdy předchozí fáze řízení zahrnul do jediného celku a zohlednil procesní úspěch stěžovatelky v celém řízení. Při stejném procesním úspěchu stěžovatelky a žalovaného odvolací soud rozhodl, že žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení a změnil výrok II. rozsudku nalézacího soudu; z pohledu ústavněprávního lze shledat tento závěr za nespravedlivý (řízení bylo pravomocně skončeno dne 16. listopadu 2012).

22. Dle platné právní úpravy při rozhodování o nákladech řízení mezi účastníky zásadně platí podle § 142 odst. 1 o. s. ř., že účastníku, který měl ve věci plný úspěch, náleží náhrada nákladů potřebných k účelnému uplatnění nebo bránění práva proti účastníku, který ve věci úspěch neměl. V případě částečného úspěchu se podle § 142 odst. 2 o. s. ř. náhrada nákladů poměrně rozdělí, popřípadě vysloví, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu. Výjimka ze zásady procesního úspěchu vyplývá z ustanovení § 142 odst. 3 o. s. ř., kdy soud může přiznat účastníku plnou náhradu nákladů řízení, měl-li neúspěch v poměrně nepatrné části nebo záviselo-li rozhodnutí o výši plnění na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu.

23. Ustanovení § 142 odst. 3 o. s. ř. se uplatní v těch případech, kdy výše žalovaného plnění závisela na znaleckém posudku nebo úvaze soudu. Soud z důvodu hospodárnosti neprovedl důkaz znaleckým posudkem z oboru ekonomiky, ale vycházel ze zhodnocení relevantních okolností vlastní úvahou. Pokles příjmů stěžovatelky v letech 1996-1998 soud podrobně zdůvodnil a opřel je o provedená skutková zjištění (výkazy příjmů a výdajů, úvěrové smlouvy, výsledku účastníků a svědků) a dospěl k závěru, že odpovědnost žalovaného za škodu je dána v rozsahu 50 %. Žalovanému rozhodnutím uložil zaplatit stěžovatelce částku 319 286,60 Kč, a co do zbývající části žalobu zamítl. V projednávané věci odvolací soud vyšel plně ze zásady úspěchu ve věci, přestože k posouzení výše ušlého výnosu došlo úvahou soudu. Z obdobných situací vycházely nálezy Ústavního soudu srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 170/99 ze dne 22. 6. 2000 (N 96/18 SbNU 339), nález sp. zn. I. ÚS 257/05 ze dne 20. 12. 2005 (N 231/39 SbNU 449), nález sp. zn. I. ÚS 92/08 ze dne 25. 2. 2009 (N 36/52 SbNU 367), nález sp. zn. I. ÚS 1310/09 ze dne 5. 8. 2009 (N 180/54 SbNU 249), nález sp. zn. III. ÚS 3332/09 ze dne 25. 3. 2010 (N 66/56 SbNU 749), nález sp. zn. II. ÚS 109/10 ze dne 2. 3. 2011 (N 31/60 SbNU 385), nález sp. zn.

II. ÚS 2412/10 ze dne 4. 4. 2011 (N 60/61 SbNU 9).

24. Ústavní soud však musel přisvědčit stěžovatelce v námitce týkající se otázky nepřiznání náhrady nákladů řízení, neboť postup Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích, jímž byl aplikován § 142 odst. 2 o. s. ř., je v rozporu s prvky obecných principů soudního uvážení i nerespektování judikatury Ústavního soudu.

25. Ústavní soud konstatoval, že jestliže odvolací soud v předmětném odůvodnění rozhodnutí bral zřetel výlučně na skutečnost částečného úspěchu ve věci, přičemž se již nezabýval stěžejní odvolací námitkou explicitě směřující proti nepoužití ustanovení § 142 odst. 3 o. s. ř., vykazuje napadené rozhodnutí odvolacího soudu prvky nerespektování obecných principů soudního uvážení. Nepřiznání požadované náhrady majetkové újmy bylo dáno úvahou soudu (§ 136 o. s. ř.), takže i když měla stěžovatelka formálně úspěch jen částečný, přichází v tomto případě v úvahu plná náhrada nákladů řízení ve smyslu ustanovení § 142 odst. 3 o. s. ř.

26. Uvedené závěry se uplatní i v projednávané věci, a Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu rozsudek v napadeném rozsahu zrušil.

27. Ze všech těchto důvodů dospěl Ústavní soud k závěru, že napadeným rozsudkem, jakož i postupem, jenž předcházel jeho vydání, bylo porušeno právo stěžovatelky na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny a na rovnost účastníků v soudním řízení podle čl. 37 odst. 3 Listiny. Podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu proto vyhověl její ústavní stížnosti a napadený rozsudek, aniž by jakkoliv předjímal výsledek řízení před obecnými soudy, podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

Zdroj: www.usoud.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepominutelný dědic](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)